

Издается с 2005 года

ЗАҒИП ЖӘНЕ НАШАР КӨРЕТІН
АЗАМАТТАРҒА АРНАЛҒАН
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ КІТАПХАНА

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
БИБЛИОТЕКА ДЛЯ НЕЗРЯЧИХ И
СЛАБОВИДЯЩИХ ГРАЖДАН

РБНСГ - ВЕСТИ

Издание Республиканской библиотеки для незрячих и слабовидящих граждан
Обязателен выпуск рельефно-точечным шрифтом

НӨМІРДЕ:

В НОМЕРЕ:

Құттықтаймыз - Поздравляем!

Жаңалықтар - Новости

55 жыл қоғам игілігі жолында

Разработка и реализация инклюзивных проектов
в рамках внутриведомственного взаимодействия
и социального партнерства

Мүгедектерді әлеуметтік және мәдени оңалтуды ілгерілетудегі
кітапханалардың рөлі

Инклюзивті қоғам құрудағы әлеуметтік серіктестіктің рөлі мен маңызы

1(123)

2026

55 жыл қоғам игілігі жолында

ҚҰТТЫҚТАЙМЫЗ - ПОЗДРАВЛЯЕМ!

Құрметті әріптестер, қадірлі оқырман!

2026 жыл – кітапхана ұжымы үшін ерекше маңызы бар, мерейлі жыл. Биыл Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Архив, құжаттама және кітап ісі комитетінің «Зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық кітапхана» республикалық мемлекеттік мекемесінің құрылғанына 55 жыл толып отыр. Бұл – жарты ғасырдан асқан уақытта тағдырлар тоғысып, талай оқырманға рухани демеу болған, білім мен мәдениеттің шамшырағына айналған киелі орданың айтулы белесі.

Осы жылдар ішінде кітапхана тек ақпарат таратушы мекеме ғана емес, көзі көрмейтін және нашар көретін жандарға қоғаммен тең дәрежеде өмір сүруге мүмкіндік беретін маңызды әлеуметтік-мәдени орталыққа айналды. Арнайы форматтағы кітаптар, дыбыстық басылымдар, нүктелі-бедерлі қаріптегі әдебиеттер, заманауи технологиялар – мұның бәрі оқырманға қолжетімді білім кеңістігін қалыптастыру жолындағы жүйелі еңбектің нәтижесі.

55 жыл – бұл тұрақтылықтың, ізденістің, кәсіби шеберліктің және оқырманға деген шынайы жанашырлықтың көрінісі. Кітапхана қызметкерлерінің табанды еңбегі мен жанкешті қызметінің арқасында мыңдаған азамат рухани азық алып, білімін жетілдіріп, шығармашылық қабілетін дамытып келеді.

Мерейтой – өткенге тағзым жасап, атқарылған істерді саралап, болашаққа жаңа мақсаттар айқындайтын маңызды кезең. Алдағы уақытта да кітапхана мүмкіндігі шектеулі жандардың ақпаратқа қолжетімділігін қамтамасыз етіп, инклюзивті қоғам қалыптастыру жолында өз миссиясын абыроймен атқара беретініне сенім мол.

55 жылдық мерейтой құтты болсын! Кітапхана шаңырағы әрдайым биіктен көрініп, оқырман игілігі жолындағы тың бастамаларымыз жалғасын таба берсін!

Редакциядан

ЖАҢАЛЫҚТАР – НОВОСТИ

Зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық кітапханада «55 жылдық қызмет: мүгедектер үшін кедергісіз орта құру, олардың ақпараттың толықтығы мен жеделдігін қамтамасыз ету» атты республикалық мерейтойлық онлайн конференция өтті.

Конференция барысында Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі Архив, құжаттама және кітап ісі комитетінің басшылары құттықтау сөз сөйледі.

Нұрғалиева Ғазиза Құдайбергенқызы – ҚР Ұлттық кітапханасының директоры, Қазақстандық кітапханалар одағының төрағасы, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері;

Ұлттық академиялық кітапхана қызметкері;

Мерейтой аясында бейнеқұттықтау жолдаған құрметті қонақ: Сейтжан Кенжеғұл Социалұлы – Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің VIII шақырылым депутаты, Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Халықтың әлеуметтік жағынан осал санаттарының құқықтары жөніндегі уәкіл, «Қазақстан Халық партиясы» фракциясының мүшесі;

Қазақстанның арнайы кітапханаларының, арнайы мектеп-интернаттарының қызметкерлері;

Москва, Краснодар, Новосибирск, Казань қалаларындағы арнайы кітапханалардың басшылары, сондай-ақ Қазақстандағы арнайы кітапханалардың қызметкерлері баяндамалар жасап, жылы лебіздерін білдірді.

Іс-шара аясында еңбек жолында ерекше үлес қосқан кітапхана ардагерлеріне «Кітапхана ісінің ардагері» төсбелгілері салтанатты түрде табысталды.

Мерейтойлық конференция кітапхана жұмысын қорытындылау және мүгедек жандарға қызмет көрсетіп, көптеген жылдар бойы жемісті еңбек еткен сала мамандарына шынайы алғыс білдіру үшін маңызды алаңға айналды.

Басылымның алғашқы санында конференцияға қатысқан қонақтардың маңызды баяндамалары жарияланып отыр.

55 жыл қоғам игілігі жолында

*Асхат Құсайынұлы Байұзақов,
«Зағип және нашар көретін азаматтарға
арналған республикалық кітапхана» РММ
директоры*

«Зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық кітапхана» республикалық мемлекеттік мекемесі Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің 1971 жылғы 5 ақпандағы шешімімен ашылды.

Жарты ғасырдан астам уақыт бойы кітапхана зағип және нашар көретін азаматтардың білімге, ақпаратқа және рухани құндылықтарға еркін қол жеткізуіне қызмет етіп келеді.

Ұлттық Құрылтайдың үшінші сессиясында сөйлеген сөзінде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев былай деді: «Кітапхана – мемлекет пен ұлт жадының қазынасы. Кітапханаларда құнды тарихи дереккөздер мен материалдар сақталады. Сондықтан кітапхана ісі ерекше назар аударуды қажет етеді. Кітаптар оқырмандар үшін қолжетімді болуы керек. Кітаптар – ұлтымыздың прогресінің ең маңызды баспалдағы. Сондықтан біз қоғамда үнемі мықты оқу мәдениетін қалыптастыруымыз керек».

2025 жылдың 28 қаңтарында Қазақстан Республикасының Президенті «Зағиптардың және көру қабілеті бұзылған немесе баспа ақпаратын қабылдау қабілеті өзгедей шектелген адамдардың жария етілген туындыларға қол жеткізуін жеңілдету туралы Марракеш шартын ратификациялау туралы» Заңға қол қойды.

Қазақстанның Марракеш шартына қосылуы мемлекеттің әлеуметтік интеграцияға және барлық азаматтардың құқықтарын

қорғауға деген міндеттемесін көрсетеді.

1969-1970 жж. Қазақстанда зағип және нашар көретін азаматтарға арналған 14 арнаулы кітапханалар, сонымен қатар № 22 кітапхана Алматы қалалық кітапханасының базасында ашылды.

1971 ж. Қазақ ССР-інің Республикалық зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапханасы ретінде өз қызметін бастады.

1975 ж. Кітапханада дыбыстандыру студиясы ашылды. Рулонда дыбыстандырылған кітаптар жазылып, шығарыла бастады.

1986 ж. Дыбыстандыру студиясы компакт кассетаға жазып және көбейтетін жаңа технологиядағы жапондық аспапта жазуға толығымен көшті.

1991 жылы кітапхана жалпы ауданы 3513 шаршы метрдің 2083 шаршы метрін алып жатқан екі қабатты жаңа ғимаратқа көшті.

1996 жылы Қазақ соқырлар қоғамы кітапханаға дыбыс жазу жабдықтарын берді, ал 1997 жылдан бастап «Дыбыс жазу студиясы және техникалық қызмет көрсету» бөлімі аудиокітаптар шығарумен айналысады.

1999 жылы кітапхана «Көру қабілеті нашар адамдарға ақпараттық-кітапханалық қызмет көрсетуді жақсарту үшін Қазақстан Республикасының зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық кітапханасында арнайы әдебиеттерді шығаруға арналған баспа кешенін құру» жобасын жүзеге асыру үшін Сорос-Қазақстан қорының грантын жеңіп алды. Қажетті жабдықтар сатып алынды.

2000-2003 жылдары кітапхана процестерін автоматтандыруды бастады. Арнайы әдебиеттерді басып шығаратын аудио жабдықтар орнатылды: зағип және нашар көретін азаматтарға арналған «Virgo» бағдарламасы, Брайль әдебиетін басып шығаратын Брайль мәтіндік «WinBraille» редакторы. Аудио әдебиетті цифрландыру жұмыстары басталды.

Компьютерлік сыныптар ашылып, көру қабілеті нашар оқыр-

РБНСГ - ВЕСТИ

Издание Республиканской библиотеки для незрячих и слабовидящих граждан

мандарға, әсіресе студенттерге жоғарыда аталған «Virgo» арнайы бағдарламасы арқылы компьютерді қалай пайдалану керектігін үйренуге және «MS Windows» пен «MS Word» бағдарламаларымен жұмыс істеуге мүмкіндік берді. Көру қабілеті нашар пайдаланушылардың барлығы интернет ресурстарына тегін қол жеткізді.

Кітапхана қызметкерлері «Автоматтандырылған ақпараттық жүйе – Қазақстан Республикасының арнайы кітапханасы» бағдарламасын әзірлеп, оған авторлық құқық сертификаттарын алды. Барлық әдебиет түрлерінің электрондық каталогтарын, сондай-ақ тифлология мен библиография бойынша жүйелі картотекаларды жасау жұмыстары жүргізілуде.

2005 жылы кітапхана нүктелі-бедерлі және жайпақ қарпімен «РБНСГ-Вести» газетін шығара бастады. Газетке жазылым индексі беріліп, Қазпошта каталогына енгізілді.

Сол жылы кітапханада арнайы әдебиеттермен, көрнекі құралдармен жабдықталған оңалту бөлмесі ашылды.

2006-2007 жылдары халықаралық «Force» қорының қаржылық қолдауымен кітапхана Word мәтіндерін Брайль мәтіндеріне түрлендіруге, оларды өңдеуге және Брайль принтерінде тек ағылшын және орыс тілдерінде ғана емес, сонымен қатар қазақ тілдерінде де басып шығаруға мүмкіндік беретін «Duxbury» арнайы бағдарламасын сатып алды.

«Daisy-стандартта» аудиокітап шығаруға арналған дыбыс жазу студиясын ұйымдастыруға «Force» қоры көмек көрсетті.

2011 жылдан бастап кітапханада «Менің жолым - Мой путь» «Сөйлейтін» газеті шығарылады. Газет Қазақстан Республикасы Байланыс және ақпарат министрлігінде тіркелген.

2022 және 2023 жылдары кітапхана Брайль әдебиетін шығаруға арналған «Braillebox V5» принтерлерін, «Focus-40» 4-ші және 5-ші буын Брайль дисплейлерін және ондаған миллион теңгеге мамандандырылған бағдарламалық жасақтаманы сатып алды.

2024 ж. желтоқсан айында өте маңызды оқиға болды - мүлікті өтеусіз пайдалану шартына сәйкес осы ғимарат Зағип және нашар

РБНСГ - ВЕСТИ

Издание Республиканской библиотеки для незрячих и слабовидящих граждан

көретін азаматтарға арналған республикалық кітапханасына пайдалануға берілді.

Алдағы уақытта кітапханада күрделі жөндеу жұмыстары жүргізіледі. Бұл ғимараттың жаңғыртылуы біздің барлық жоспарларымыз бен көзқарастарымызды жүзеге асырады деп үлкен үміт артамыз.

Кітапхана пайдаланушылар мен қызметкерлер үшін қолайлы орта жасау мүмкіндігін айтарлықтай кеңейтеді. Ең бастысы, оқырмандарға қызмет көрсету деңгейі сапа жағынан да, сан жағынан да жақсарады.

Өзара тиімді ынтымақтастық туралы меморандум аясында зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық арнайы кітапхана Алматы қаласында орналасқан арнайы мектеп-интернаттары, арнайы балабақша, жоғары оқу орындары, орта арнаулы білім ошақтары, сондай-ақ Ресей мен көршілес елдердің кітапханаларымен ынтымақтастық орнатқанын атап өткім келеді.

Кітапханамызға деген қызығушылық жыл сайын артып келеді, біз конференция, телекөпір және дөңгелек үстел сияқты бірлескен халықаралық іс-шараларды өткіземіз.

Зағип және нашар көретін азаматтарға арналған республикалық кітапхана - бұл мүмкіндігі шектеулі оқырмандар мен олардың отбасы мүшелеріне бос уақытын тиімді өткізуге, рухани сауаттылықты дамытуға, білім алуға көмектесетін бірегей мәдени орталық.

Қазақстан Республикасы бойынша зағип және нашар көретін азаматтарға арналған 1 республикалық, 7 облыстық, 4 қалалық, 2 филиал бар. Арнаулы кітапханалардың 138 кітапханалық пункттері оқырмандарға қызмет көрсетеді.

Бірқатар мекемелермен тиімді байланыс нығайтылды:

- «Көмектес» көзі көрмейтін мүгедектердің қоғамдық қайырымдылық қоры;

- «Қазақ соқырлар қоғамы» қоғамдық бірлестігінің «Жылы ұя» мүгедектерді оңалту республикалық орталығы» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі;

РБНСГ - ВЕСТИ

Издание Республиканской библиотеки для незрячих и слабовидящих граждан

- «Жігер» мүмкіндігі шектеулі адамдардың жастар ұйымы» қоғамдық бірлестігі;
- «Қазақ соқырлар қоғамы» қоғамдық бірлестігі Алматы қалалық филиалы;
- Қазақстан зағип спортшылар одағы;
- «Қазақ соқырлар қоғамы» қоғамдық бірлестігі Мәдениет үйі;
- Алматы қаласы білім басқармасының «№ 4 арнайы мектеп-интернаты» КММ;
- Алматы облысының білім басқармасы «№1 облыстық арнайы мектеп-интернаты» КММ тағы басқа көптеген мекемелер.

Кітапхана қызметкерлеріне ұжым игілігі жолында кәсіби шеберлікпен атқарған қажырлы еңбектері үшін алғыс айтқым келеді.

Бес жылдан кейін, 60 жылдық мерейтойымызда жаңа, әдемі және заманауи ғимаратта кездесеміз деп үміттенемін.

Кітапхананың қайта өркендеуінің бастауында тұрған жандарды, 1970 жылдардағы қиын кезеңдерде, 1990 жылдардағы қайта құруды бастан кешіріп, жаңа ғасырға алғашқы қадамдарын жасаған қызметкерлерді ұмытқан жоқпыз. Сапалы әрі нәтижелі жұмыстарыңыз үшін шынайы ризашылығымды білдіремін.

Разработка и реализация инклюзивных проектов в рамках внутриведомственного взаимодействия и социального партнерства

*Полторанина Валерия Викторовна,
директор государственного бюджетного
учреждения культуры «Краснодарская краевая
специальная библиотека для слепых имени А.П. Чехова»,
эксперт в сфере развития культуры Общественной
палаты Краснодарского края, заслуженный журналист
Кубани (г. Краснодар, Российская Федерация)*

РБНСГ - ВЕСТИ

Издание Республиканской библиотеки для незрячих и слабовидящих граждан

Краснодарская краевая специальная библиотека для слепых имени А.П. Чехова была основана в 1954 году и уже перешагнула свое 70-летие. Наша библиотека является одной из крупнейших специальных библиотек РФ, культурным, информационным, библиографическим и методическим центром на территории Краснодарского края в области библиотечного обслуживания слепых и слабовидящих пользователей.

На Кубани мы единственная специальная библиотека для слепых. Благодаря поддержке министерства культуры региона, сегодня в структуру библиотеки помимо нескольких краснодарских отделов входят 9 филиалов, расположенных в городах: Армавир, Ейск, Лабинск, Новороссийск, Геленджик, Тихорецк, Крымск, Кропоткин, Сочи; 26 библиотечных пунктов со стационарными рабочими местами и штатными сотрудниками в городах и станицах Кубани и 50 пунктов обслуживания, в которые сотрудники отдела вне стационарного обслуживания в течение одного дня выезжают из Краснодара для проведения мероприятий и обеспечения читателей литературой в специальных форматах.

С 1 марта 2025 года вступили в силу изменения в двух федеральных законах Российской Федерации - № 3612-І «Основы законодательства Российской Федерации о культуре» от 09.10.1992 и №181-ФЗ «О социальной защите инвалидов в РФ» от 24.11.1995, включившие понятие «социокультурная реабилитация и абилитация инвалидов».

Наша библиотека на протяжении многих лет является не просто книгохранилищем и местом книговыдачи, но центром социокультурной реабилитации и абилитации людей с инвалидностью, территорией инклюзивных проектов и ассистивных технологий. Наша деятельность в этом направлении теперь подкреплена и законодательно.

Если отталкиваться от значения слова инклюзия, а, как известно, инклюзия — это процесс реального включения в активную жизнь социума людей, имеющих трудности в физическом развитии, в том числе с инвалидностью, то можно

смело утверждать, что все наши массовые библиотечные мероприятия – инклюзивные.

Краснодарская краевая специальная библиотека для слепых имени А.П. Чехова проводит немало таких мероприятий. Но помимо традиционных библиотечных форм, мы ищем новые модели и форматы, как правило в коллаборации с другими учреждениями и организациями. Каждый год мы планируем и неуклонно реализуем несколько особо значимых, ярких, громких проектов. Которые становятся интересными, в том числе, для СМИ. Таким образом, мы решаем и вопросы нашей коммуникационной стратегии. О библиотеке должны знать, как можно больше жителей края, а что как не интересные инклюзивные, социально направленные проекты могут привлечь внимание к библиотеке для слепых?

Мне бы хотелось поделиться с вами несколькими крупными нашими проектами, которые мы запустили и успешно провели в течение последних 5 лет. Один из самых ярких - **Краеведческий проект «Казачьи истории на кончиках пальцев»**. В 2022 году он впервые в истории библиотеки стал победителем в конкурсе Фонда президентских грантов (в партнерстве с АНО «Казачий край»).

Цель проекта – восполнить недостаток краеведческой информации в специальных форматах для незрячих детей. Нами было напечатано 300 листов рельефно-графических изображений символики края, предметов казачьего быта, оружия, многообразия природы Кубани. Они адаптированы для тактильного восприятия и дополнены текстом в укрупненном и рельефно-точечном шрифте Брайля; изготовлен 3-d макет Войскового собора Александра Невского. Были сделаны куклы казака и казачки в народных костюмах. Сшиты такие же, но в большем размере для ведущих, которые проводили уроки краеведения. Библиотека также создала цикл из 6 видеороликов с тифлокомментарием об истории Кубани и казачества, традициях и культуре кубанских казаков. На основе детских рисунков и поделок создан мультфильм «Край, которым ты жи-

вещь». Он был показан на заключительном мероприятии проекта. Самые активные ребята, ответившие правильно на вопросы викторины, получили дипломы. Ансамбль казачьей песни исполнил несколько народных кубанских песен, что придало нашему празднику особый колорит и добавило всем хорошего настроения.

Большое число инклюзивных проектов мы реализуем в сотрудничестве с государственными краевыми учреждениями культуры. Это стало возможным благодаря поддержке министерства культуры Краснодарского края и поддержке коллег – руководителей учреждений культуры. И я благодарна всем своим коллегам за понимание и поддержку наших предложений.

Мы расширяем границы традиционных творческих конкурсов, побуждающих и взрослых, и детей раскрывать и развивать свои таланты. К работе в жюри мы привлекаем профессионалов. Стараемся, чтобы подведение итогов творческих соревнований также выходило за пределы стен библиотеки. А подарками и призами лауреатам становились показы спектаклей и кинофильмов с тифлокомментированием, мастер-классы, выставки художественных работ на сторонних площадках, в том числе профессиональных (как например, краевой выставочный зал изобразительных искусств) и другие творческие активности.

Мы целенаправленно включаем в свою орбиту представителей других сфер общественной жизни – церковь, образовательные учреждения, создавая при их поддержке и непосредственном участии мультимедийные сборники на разные темы, проводя затем их презентации, организовывая тифлоэкскурсии и т.п.

Благодаря государственной программе «Доступная среда» в конце 2021 года мы закупили комплект Радиотифлокомментатор на 40 персон, что позволяет нам проводить показы кинофильмов, спектаклей, концертных программ для незрячих. В нашей библиотеке работают 2 сотрудника, сертифицированных тифлокомментатора, прошедших в Москве специальное обучение. В крае всего 2 таких специалиста, и оба работают в на-

шей библиотеке.

С Краснодарским краевым театром кукол, Краснодарским Музыкальным театром Творческого объединения «Премьера» им. Л.Г. Гатова и Театром Защитника Отечества библиотека реализует проект «ТифлоТеатр», в рамках которого к репертуарным спектаклям наши специалисты готовят тифлокомментарии. Так, мы посмотрели в 2024-25 годах 8 спектаклей и концертные программы, посвященные Чайковскому и Есенину.

И совсем недавно, 29 января, в день рождения Чехова, вместе с Краснодарским краевым академическим театром драмы в его стенах мы провели Торжественное закрытие Краевого инклюзивного фестиваля «Наш Чехов» и награждение его самых активных творческих участников.

Для наших читателей, приехавших из разных уголков края, был показан фрагмент репертуарного спектакля театра драмы «Три сестры» с тифлокомментированием; театральная студия «Открытый мир», участниками которой являются наши краснодарские читатели и сотрудники библиотеки, показали свою постановку «Свадьба». Краснодарские самодеятельные артисты стали победителями театрального конкурса «Играем Чехова», объявленного нашей библиотекой в прошлом году.

По окончании спектакля прошло его обсуждение, профессиональная актриса и режиссер театра драмы дали свои рекомендации в части актерской игры, сценического движения и т.д. Состоялся очень теплый и познавательный разговор. А затем состоялась экскурсия по театру, знакомство с его историей, работой цехов. Мы услышали немало добрых слов от наших читателей и сотрудников театра, все стороны остались довольны нашей совместной работой.

Хочу подчеркнуть, что каждое наше подобное мероприятие включает в себя несколько разных активностей. Это придает ему масштаб, увлеченность и вовлеченность в процесс и сотрудников библиотеки, партнеров и гостей - читателей, вызывает большой интерес и к самой библиотеке коллег и прессы.

Весь прошлый год прошел для нас под знаком 165-летия со

РБНСГ - ВЕСТИ

Издание Республиканской библиотеки для незрячих и слабовидящих граждан

дня рождения А.П. Чехова, чьё имя носит наша библиотека. И весь год мы проводили фестиваль «Наш Чехов», который состоял из множества инклюзивных творческих акций, конкурсов, выставок, новых онлайн-рубрик в соцсетях и других активностей для наших читателей.

В рамках фестиваля «Наш Чехов» вместе с краевым учреждением культуры «Кубанькино» мы реализовали совместный инклюзивный проект «Чехов в киноформате». В течение 4-х вечеров были показаны с тифлокомментированием фильмы, поставленные по произведениям Чехова. Это шедевры отечественного кинематографа – «Неоконченная пьеса для механического пианино», «Попрыгунья», «Душечка», «Мой ласковый и нежный зверь».

Только показом фильмов мы, конечно, не ограничились. Была проведена выставка произведений Чехова в разных форматах, специалисты библиотеки и «Кубанькино» рассказали о чеховских произведениях, истории их создания, а также истории создании кинофильмов, режиссерах и актерах, которые были заняты в лентах. Для наших читателей была проведена экскурсия по музею кинопроизводства на Кубани. Заглянули мы и в фильмохранилище.

А для еще одного проекта – «Рисуем Чехова» - мы обратились в Краснодарское художественное училище. И его учащиеся нарисовали нам цитатные портреты писателя тушью и ручкой. Прочитали его произведения, пока искали цитаты, прониклись духом Чехова – и получились очень интересные, с нашей точки зрения, работы. Которые украшают наши выставки, посвященные Чехову.

Повторюсь, проектов, о которых хочется рассказать, в нашей библиотеке много. Надеюсь, что у нас еще будет возможность поделиться ими в будущем.

А в заключении своего выступления я хочу особо отметить и поблагодарить за совместную работу наших зарубежных коллег. Очень важным проектом в прошлом году стали для нашей библиотеки **Международные брайлевские чтения «Победа без границ»**, которые прошли в онлайн-режиме в рамках проведения

на пространстве СНГ в 2025 году Года 80-летия Победы в Великой Отечественной войне – Года Мира и Единства в борьбе с нацизмом. Читатели библиотек из Казахстана, Беларуси, Узбекистана, Кыргызской Республики и наши кубанские книголюбцы читали стихотворения из специально отпечатанного к международной акции «Победа без границ» одноимённого сборника. В издании собраны произведения поэтов-фронтовиков из дружественных республик и кубанских авторов, напечатанные в рельефно-точечном шрифте (Брайля).

В этом году мы также запланировали серию Библиомостов с зарубежными, российскими и муниципальными библиотеками. Надеюсь, что все они пройдут успешно!

Мүгедектерді әлеуметтік және мәдени оңалтуды ілгерілетудегі кітапханалардың рөлі

*Бакиев Ербек Мейрамбайұлы,
«Шымкент қалалық көзі көрмейтін және
әлсіз көретін азаматтарға арналған
арнайы кітапхана»,
тифология бөлімінің меңгерушісі*

Әрбір жанның өмірі әр қилы болып қалыптасады. Тағдыр түрлі сыйлығымен сынағын қуанышымен қиындығын қатар тарту етіп жатады. «Мүгедектерді әлеуметтік және мәдени оңалтуды ілгерілетудегі кітапханалардың рөлі» атты тақырыпта сөз өрбітемін. Жарық дүниені жан жүрегімен, тіршілік толқынын тұтас тұла бойымен сезіне білетін зағип және көзі нашар көретін жандарға кітапхананың атқаратын рөлі орасан зор.

Шымкент қаласында көзі көрмейтін және әлсіз көретін азаматтарға арналған арнайы кітапхана бар. Сонау 1969 жылдан бастап өмірге құштар ерекше жандарға қалтқысыз қызмет көрсетіп келеді. Аталған кітапханаға 2025 жылдың мамыр айынан бастап Нысанбеков Ахат Қанатұлы басшылық етіп келеді. Мұнда оқырмандар кітап оқып қана қоймай, замандастармен жүздесіп, сыр бөлісіп өмір жайлы шығармашы-

лық туралы алуан тақырыптарда ой қозғап түрлі шаралар мен кездесу кештеріне қатысып ақын жазушылармен жүздесіп отырады. Өзім де 2000 жылдардың басынан бері қарай осы кітапханаға оқырман болып келіп, ортаға бейімделдім. Әдеби кештерде өлең оқып, байқауларға қатысып өмірге деген құлшынысты арттырдым. Нәтижесінде 2015 жылы жұмысқа орналасып, күні бүгінге дейін аталған кітапхананың тифлология бөлімінде қызмет атқарып келемін. Ай сайын өзімдей тағдырлас жандармен бас қосып, түрлі форматта ұйымдастырылып тұратын «Тағдырластар» клубына жетекшілік етемін. Клубтың құрылудағы мақсаты бүгінгі тақырыпқа, яғни «Мүгедектерді әлеуметтік және мәдени оңалтуды ілгерілетудегі кітапханалардың рөлі» атауына толық арқау бола алады. Аталған клубтың құрылғанына 2026 жылдың қаңтарында 15 жыл толып отыр. Осынау 15 жыл көлемінде ауқымды, орташа форматта 200-ге жуық түрлі кештер ұйымдастырылды. «Тағдырластар» клубының негізін қалаған бірінші топ көз мүгедегі Катишев Сабит Полатұлы болатын. Зағип және көзі нашар көретін жастардың басын біріктіріп, қоғамда еркін қалыптасуға бейімдеп, түрлі танымдық ақпараттық кеңестер айтып өзара ынтымақтастықтың байланысын арттыру, сонымен қатар әлеуметтік және мәдени оңалтуды ілгерілету болып табылады. 15 жыл көлемінде клубта өткізілген әрбір кешке еліміздің түкпір-түкпірінен тағдырлас замандас достар келіп қатысып арнайы қонақ болып тұрады. Шымкент қаласынан бөлек, Павлодар, Алматы, Жамбыл, Қызылорда, Ақтөбе, Атырау, Маңғыстау, Орал, Абай, Түркістан облысынан және түрлі аудандардан келген қадірлі қонақтар өз ризашылығын білдіріп жатады. Кездесу барысында әуезді әндер орындалып, өлең-жырлар оқылады. Қызықты ойындар ұйымдастырылып, әзіл-қалжыңға толы әңгімелер айтылады. Әр жиында елімізге белгілі өнер адамдары, танымал тұлғалар сахнада өнер көрсетіп, көптің қошеметіне бөленіп, алғысқа кенеледі. Сонымен қатар әр айда туған, туған күн иелерін арнайы құттықтап сый-құрмет көрсетіледі. Мен «Тағдырластар» клубының жетекшісі ретінде 11 жылдан бері клуб жұмысын ұйымдастырып, жүргізіп келемін. Жастардың пікірі бірлесіп, ойы

үндесіп, ізденімпаздыққа талпынатыны көңіл қуантады. Әр кездесу кеші әртүрлі тақырыпта өрбиді. Достық, адалдық, сыйластық, өмірге құштарлық, өзара байланыс, одан бөлек түрлі кітаптарды талдау, кейіпкерлерді тану, қаламгерлердің шығармаларын тереңірек зерттеу секілді ауқымды жұмыстар атқарылады. Әрбір келуші оқырман кітапханаға келіп өзіне адал дос, жанына сырлас жан, зор мотивациялық кеңестер мен рухани азық алып, өмірдің жарқын сәттеріне қадам басады. Әр кездесуді ерекше ықылас пен асыға күтетін жандар үшін әр бас қосудың өзіндік мәні зор. Мен осы ортада қызмет ете жүріп талпыну арқылы табандылықты, жыр жазу арқылы алға ұмтылуды, қиындыққа сабырмен қарап, үлкен армандарға қорықпай қол созуды үйрендім.

Кітапханада өткен әр жиын, әр кездесу келуші оқырман қауымға ақпарат саласында болсын, әлеуметтік бағытта болсын кеңес беріп, оқырманның тұлға болып қалыптасуына аянбай қызмет көрсететін мәдени мекеме, рухани орда деп айта аламын. Оның ішінде арнайы кітапханалардың рөлі мен маңызы жоғары дер едім.

Инклюзивті қоғам құрудағы әлеуметтік серіктестіктің рөлі мен маңызы

Отарбай Шаһризада Мұхтарқызы,
*Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ «Тарих» факультеті,
«Кітапханалық ақпараттық жүйелер»
мамандығының 1-курс докторанты*

Қазіргі жаһандану және әлеуметтік трансформация жағдайында инклюзивті қоғам құру – тұрақты дамудың негізгі алғышарттарының бірі болып табылады. Инклюзивті қоғам әрбір азаматтың, оның ішінде әлеуметтік осал топтардың (мүгедектігі бар адамдар, қарттар, балалар, мигранттар және басқа да топтар) қоғамдық өмірге толыққанды қатысуына тең мүмкіндік беруді көздейді. Осы үдерісте әлеуметтік серіктестік тетігі ерекше ма-

ңызға ие. Инклюзивті қоғам - бұл әлеуметтік, экономикалық, мәдени және ақпараттық ресурстарға тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін қоғам. Ал әлеуметтік серіктестік - мемлекет, мәдени мекемелер, азаматтық қоғам институттары, үкіметтік емес ұйымдар, бизнес құрылымдар және әлеуметтік мекемелер арасындағы өзара ынтымақтастық жүйесі.

Әлеуметтік серіктестік инклюзияны тек декларативті ұстаным емес, нақты іске асатын әлеуметтік практикаға айналдыруға мүмкіндік береді.

Инклюзивті қоғамды қалыптастырудағы әлеуметтік серіктестіктің негізгі қатысушыларына, субъектілеріне мыналар жатады: Мемлекеттік органдар – нормативтік-құқықтық база қалыптастырады, әлеуметтік бағдарламаларды қаржыландырады, үкіметтік емес ұйымдар (ҮЕҰ) – әлеуметтік осал топтардың мүддесін қорғайды, нақты жобаларды іске асырады, білім беру және мәдениет ұйымдары (мектептер, ЖОО, кітапханалар, музейлер) – инклюзивті білім мен мәдени орта қалыптастырады, бизнес секторы – корпоративтік әлеуметтік жауапкершілік аясында инклюзивті бастамаларды қолдайды, жергілікті қауымдастықтар – инклюзивті тәжірибені күнделікті өмірде жүзеге асырады. Инклюзивті қоғам құрудағы әлеуметтік серіктестіктің артықшылықтары:

Әлеуметтік серіктестік: ресурстарды тиімді біріктіруге, әлеуметтік жобалардың тұрақтылығын қамтамасыз етуге, қоғамдағы әлеуметтік теңсіздікті азайтуға, азаматтардың әлеуметтік белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Мысалы, мүмкіндігі шектеулі азаматтарға арналған ақпараттық қолжетімділікті арттыруда кітапханалар, ҮЕҰ және IT-компаниялар арасындағы серіктестік тиімді нәтиже көрсетіп келеді деуге болады.

Қазақстан жағдайындағы әлеуметтік серіктестік тәжірибесі қалай байқалады? Қазақстанда инклюзивті қоғам қалыптастыру бағытында бірқатар мемлекеттік бағдарламалар мен әлеуметтік жобалар жүзеге асырылуда. «Кедергісіз келешек», инклюзивті білім беру, қолжетімді орта құру жобалары – әлеуметтік серіктес-

тіктің нақты көрінісі. Алайда, бұл салада ведомствоаралық өзара іс-қимылды күшейту және азаматтық қоғам институттарының рөлін арттыру қажеттілігі сақталуда.

ҚР Үкіметі 2024 жылғы 30 желтоқсанда «Инклюзивті саясаттың 2025–2030 жылдарға арналған тұжырымдамасын» бекітті.

- Бұл құжат мүгедектігі бар адамдардың құқықтары мен әлеуметтік интеграциясын қамтамасыз ету, тең мүмкіндіктерді кеңейту және қолжетімділікті арттыру бойынша жүйелі мемлекеттік саясатты жүзеге асыруды көздейді.

- Тұжырымдама аясында әртүрлі салалардағы инклюзияны дамыту (еңбек, әлеуметтік сервис, білім беру, инфрақұрылым) бойынша жоспарлар бар.

Қазақстанда кедергісіз ортаны қамтамасыз етуге бағытталған ұлттық және мемлекетаралық 57 стандарт қолданылады. Бұл дегеніміз кедергісіз орта Қазақстанда декларативті деңгейде емес, нормативтік-құқықтық және стандарттау жүйесі арқылы нақты регламенттелген практикалық механизм ретінде жүзеге асырылып отыр дегенді білдіреді.

Инклюзивті қоғам құру – бір ғана институттың емес, бүкіл қоғамның ортақ жауапкершілігі. Әлеуметтік серіктестік инклюзияны жүзеге асырудың тиімді механизмі ретінде барлық мүдделі тараптардың үйлесімді әрекетін талап етеді. Сондықтан әлеуметтік серіктестікті жүйелі түрде дамыту – қоғамның әлеуметтік тұрақтылығы мен гуманистік дамуының маңызды шарты болып табылады. Инклюзивті қоғам құрудағы әлеуметтік серіктестікте: кітапханалардың рөлін анықтау: Қазіргі қоғамда кітапхана тек ақпарат сақтайтын мекеме ғана емес, әлеуметтік интеграция мен инклюзияны қамтамасыз ететін маңызды қоғамдық кеңістікке айналып отыр. Инклюзивті қоғам құру үдерісінде кітапханалардың әлеуеті әлеуметтік серіктестік арқылы барынша тиімді іске асады.

Кітапхана – инклюзивті әлеуметтік институт. Кітапхана барлық азаматтар үшін ашық, қолжетімді және тегін ақпараттық орта ретінде инклюзивті қоғамның негізгі және басты қағидаттарын жүзеге асырады.

Әсіресе: мүмкіндігі шектеулі адамдарға, зағип және нашар көретін азаматтарға, егде жастағы адамдарға, әлеуметтік осал топтарға ақпаратқа, білімге және мәдени ресурстарға тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін бірден бір мекеме.

Кітапханалар инклюзивті қызметтерді дамытуда түрлі серіктестермен өзара әрекеттеседі: **1. Мемлекеттік органдармен серіктестік:** инклюзивті саясатты іске асыру, «қолжетімді орта» стандарттарын енгізу, мемлекеттік әлеуметтік бағдарламаларға қатысу. **2. Үкіметтік емес ұйымдармен (ҰЕҰ) серіктестік:** мүгедектігі бар азаматтарға арналған жобалар, құқықтық және ақпараттық қолдау бағдарламалары, әлеуметтік бейімдеу және медиасауаттылық курстары. **3. Білім беру ұйымдарымен серіктестік:** инклюзивті білім беру ресурстарын әзірлеу, ерекше жандар үшін білім алуды іске асыру, қолжетімді ақпараттық орта құру. **4. Бизнес және IT-сектормен серіктестік:** арнайы форматтағы ресурстарды (аудиокітап, DAISY, цифрлық коллекциялар) дамыту, assistive technology (экран оқу бағдарламалары, тифлотехникалық құралдар) енгізу, цифрлық инклюзияны кеңейту кіреді. Әлеуметтік серіктестік негізінде кітапханалар: әлеуметтік осал топтардың қоғамға кірігуін жеңілдетеді, ақпараттық теңсіздікті азайтады, азаматтардың мәдени және әлеуметтік белсенділігін арттырады, инклюзивті мәдени кеңістік қалыптастырады. Мысалы, зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапханаларда серіктестік негізінде аудио-ресурстар ұсынылып, инклюзивті іс-шаралар, нүктелі-бедерлі қаріптегі әдебиеттер шығару жұмыстары ұйымдастырылып келеді. Қазақстанда кітапханалар инклюзивті қоғам құруда әлеуметтік серіктестіктің белсенді қатысушысы болып отыр деп толық айта аламыз. Себебі, Республикалық және өңірлік кітапханалар ҰЕҰ, білім беру ұйымдары және жергілікті атқарушы органдармен бірлесе отырып, инклюзивті жобаларды жүзеге асыруда. Дегенмен, серіктестікті институционалдық деңгейде күшейту қажеттілігі әлі күнге дейін актуалды мәселе.

Қорытындылай келе, кітапхана – инклюзивті қоғам құрудағы әлеуметтік серіктестіктің тиімді алаңы. Кітапханалардың әлеуетін толық іске асыру үшін көпсалалы серіктестік моделін дамыту, инновациялық технологияларды енгізу және кәсіби құзыреттерді арттыру маңызды.

РБНСГ - ВЕСТИ

Полторанина В. В.

Бакиев Е. М.

Отарбай Ш. М.

**55 жыл қоғам
игілігі жолында**

Уважаемые читатели, вы можете стать авторами нашей газеты.
Присылайте к нам свои статьи, очерки, стихи и прочие интересные материалы
по адресу: 050000, г. Алматы, ул. Муратбаева, 171
или по электронной почте: rbnsg@inbox.ru
Газета доступна на сайте: www.blindlib.kz

Газета поставлена на учет в Министерстве культуры и
информации Республики Казахстан.
Свидетельство о постановке на учет № 8212-Г от 26 марта 2007 года.
Подписной индекс 64186

Газета отпечатана в типографии АО «Кокше-Полиграфия»,
Акмолинская область, г. Кокшетау, ул. Ауельбекова, 98
тираж 100 экз. Заказ № 60

Главный редактор – Байузаков А.К.
Редактор по Брайлю – Сыздыков Б.Т.
Корректор казахского языка – Даржанова Г.Т.
Корректор русского языка – Дорбабаева Л.А.
Верстка – Дорбабаева Л.А.

Адрес редакции: ул. Муратбаева, 171
тел.: 8 (727) 293-70-80

Опубликованные материалы не всегда отражают точку зрения редакции.
Материалы публикуются в авторской редакции.